

2023-01-26
S2023/00406 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för förlossningsvården

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag ta fram förslag till en nationell plan för förlossningsvården med nationella mål samt mått och indikatorer för uppföljning. Planen ska ange en tydlig inriktning för utvecklingen av förlossningsvården och utgöra ett stöd för ett mer strategiskt och systematiskt förbättringsarbete i regionerna med syfte att bl.a. öka tillgängligheten och minska regionala skillnader. I uppdraget ingår även att föreslå prestationsbaserade mått för utvecklingen av vården. Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen dessutom belysa regionala initiativ så som barnmorskeledda förlossningskliniker ur ett patientsäkerhetsperspektiv.

Socialstyrelsen ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), berörda huvudmän, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Inspektionen för vård och omsorg, professionsorganisationer, och andra berörda organisationer.

Socialstyrelsen ska lämna en muntlig delredovisning till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 oktober 2023 och en slutredovisning till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 27 januari 2024.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2023 använda 3 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1.6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 33 Förlossningsvård och kvinnors hälsa. Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2023.

Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2024 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Ärendet

Utmaningar inom förlossningsvården

En omfattande satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa pågår sedan 2015. Totalt har 8,5 miljarder kronor fördelats till insatser för att stärka regionernas förutsättningar att utveckla och förbättra förlossningsvården under perioden 2015–2022. Inom ramen för satsningen har regeringen för statens räkning ingått flera överenskommelser med SKR och gett uppdrag till olika myndigheter. Myndigheternas uppföljningar visar att vården har blivit mer kontinuerlig och kunskapsbaserad. De allra flesta kvinnor anger dessutom att de är nöjda med sin förlossning och den vård de har fått i samband med förlossningen.

Det finns dock fortsatta utmaningar i förlossningsvården när det gäller tillgänglig, jämlik och personcentrerad vård, bl.a. finns väsentliga skillnader i processer och resultat mellan regioner och förlossningskliniker. Tillgängligheten till förlossningsvården har utvecklats olika och varierar mellan regionerna. Antalet disponibla vårdplatser för förlossningar har minskat under de senaste tio åren både i absoluta tal och i relation till antalet födda barn. Det finns även skillnader när det gäller vård för olika grupper av kvinnor, främst mellan låg- och högutbildade kvinnor och mellan kvinnor födda i Sverige och kvinnor födda utanför Europa. Kunskap om varför så kan vara fallet bör således stärkas inom förlossningsvården och metoder tas fram för att bemöta dessa skillnader. Eftervården har varit eftersatt, både i nära anslutning till förlossningen och en längre tid efter förlossningen. Den kort- och långsiktiga kompetensförsörjningen av barnmorskor inom förlossningsvården är också en stor utmaning, bl.a. till följd av brister i arbetsmiljön och en stor generationsväxling.

För att komma till rätta med de utmaningar som finns inom förlossningsvården har regeringen tagit initiativ till en förstärkt och förlängd satsning på förlossningsvård och kvinnors hälsa. Regeringen har avsatt 1,7 miljarder kro-

nor för satsningen under 2023 och har aviserat ytterligare 1,5 miljarder kronor årligen för 2024 och 2025.

Det behövs en mer systematisk utveckling av förlossningsvården

Regeringen ser behov av en nationell plan som anger en tydlig inriktning för utvecklingen av förlossningsvården, inbegripet vård och förebyggande insatser vid graviditet, förlossning och tiden efter. Planen ska utgöra ett stöd för ett mer strategiskt och systematiskt förbättringsarbete i regionerna. Målet är att det inte ska finnas några omotiverade skillnader och att den födande kvinnan ska få vård med samma kvalitet oavsett var i landet hon föder. En personcentrerad, trygg, tillgänglig och jämlik vård som är kostnadseffektiv samt en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning och bemanning ska vara centrala fokusområden i den nationella planen. Graviditetsvårdkedjan bör vara samordnad med god personalkontinuitet. Alla födande kvinnor ska ha tillgång till ett multiprofessionellt team före, under och efter förlossningen. Ett hälsofrämjande, kunskapsbaserat och metodiskt arbetssätt som förebygger komplikationer såsom till exempel förlossningsrädsla, psykisk ohälsa och osunda levnadsvanor inför förlossningen bör stödjas. På samma sätt bör också hälsofrämjande, kunskapsbaserade och metodiska arbetssätt i arbetet med att stärka eftervården och vid förlossningsskador stödjas. Det är för närvarande alldeles för många kvinnor som går med komplikationer som kunde ha åtgärdats i tidigt skede. Det bör finnas tydliga remissvägar för fysiska och psykiska besvär efter förlossningen och goda förutsättningar för rehabilitering som förebygger fysiska besvär senare i livet.

En nationell plan för förlossningsvården är en del av regeringens ambition att skapa en mer jämlik, nära och patientsäker vård i hela landet. Alla födande kvinnor och deras partner ska få en mer personcentrerad, trygg, tillgänglig och jämlik vård. Vården före, under och efter graviditet ska ses som en sammanhängande vårdkedja. Ett hälsofrämjande arbetssätt i mödrahälsovården ska bland annat förebygga komplikationer i förlossningsvården, och eftervården ska ta vid sömlöst för att följa upp kvinnans hälsa efter förlossningen och erbjuda vård och behandling vid fysiska och psykiska besvär. Rehabilitering ska vara ett naturligt inslag i eftervården för alla kvinnor. Omotiverade skillnader i vård mellan olika grupper av kvinnor ska inte förekomma.

Socialstyrelsen bör därför få i uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för förlossningsvården efter inhämtande av synpunkter från berörda parter. I

uppdraget bör också ingå att föreslå en tidsplan för arbetet samt hur det ska följas upp om utvecklingen sker i den riktning som planen anger. Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen dessutom belysa regionala initiativ såsom barnmorskeledda förlossningskliniker ur ett patientsäkerhetsperspektiv. I detta ingår att analysera hur tillgången till kompetens som läkare ansvarar för såsom kirurgiska ingrepp, narkosvård eller annan akut vård ska kunna tillgodoses. Socialstyrelsen ska beakta den administrativa bördan och uppgiftslämnarbördan för regionerna i valet av indikatorer och mått för uppföljning. Socialstyrelsen har vidare flera pågående uppdrag som bör beaktas i arbetet med den nationella planen. Det gäller Socialstyrelsens uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för förlossningsvården, att utarbeta ett medicinskt basprogram som stöd för mödrahälsovårdens arbete under graviditet och att ta fram ett stöd för handläggningen av normalförlossning (S2022/01058). Det gäller även Socialstyrelsens uppdrag tillsammans med det Nationella vårdkompetensrådet att föreslå insatser som ska attrahera, behålla och utveckla medarbetare inom förlossningsvården (S2022/00902). Uppdraget behöver också samordnas med Socialstyrelsens uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning (S2023/00256). Inom ramen för överenskommelser på området förlossningsvård och kvinnors hälsa har SKR, sedan satsningen startade 2015, ansvarat för att samordna och stödja regionerna i arbetet med att utveckla förlossningsvården. Socialstyrelsen bör, inom ramen för detta uppdrag, inhämta erfarenheter och kunskaper från SKR om detta arbete.

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Klara Granat

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevisionen
Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA, OFA K
Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ek
Inspektionen för vård och omsorg
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Nationella vårdkompetensrådet
Sveriges Kommuner och Regioner